

Raymond
Hausoul

Genezingen door zweetdoeken

In Handelingen 19:11 vernemen we dat God door de apostel Paulus in de stad Efeze verschillende wonderen doet. In de twee jaar dat de apostel Paulus in deze stad onderwijs geeft, blijft het niet bij woorden alleen. Het onderwijs in het Evangelie en het Koninkrijk van God wordt ook zichtbaar op straat. God werkt er door de handen van de apostel. Dat gebeurt op een even bijzondere manier als in Handelingen 5:15-16.

Was het daar de schaduw van Petrus die zieken genas, zo zijn het in Efeze de zweetdoeken van Paulus die dat doen. Die zweetdoeken (*soudarion*) droegen arbeiders normaal rondom hun hoofd en de gordeldoeken (*simikinthion*) bonden ze aan hun heupen als bescherming tegen het vuil. Paulus droeg ze ook zelf op die manier bij zijn werkzaamheden als tentenmaker. Ook kunnen de doeken wijzen op de traditionele kledij van een onderwijzer, die zoals Paulus op het heetst van de dag het zweet van zijn gezicht moest vegen en zijn kleren bijeenbond met een gordeldoek. Sommigen in Efeze begonnen nu deze vuile doeken op de zieken te leggen. Wie deze personen waren, blijft ongenoemd. Genoemd wordt enkel dat waar deze merkwaardige praktijk gebeurt er genezingen en bevrijdingen plaatsvinden (Hand.19:12).

Merkwaardige praktijken

Deze genezingspraktijk komt erg vreemd over. Ze roept associaties op met de genezingen door Jezus' gebedskwasten (Mar.5:27-34; 6:56) of door Petrus' schaduw (Hand.5:15). Het zijn methoden die lijken op occulte praktijken en vrij magisch op ons overkomen. Kenneth Gangel noemt het vers waar over genezingen

door zweet- en gordeldoeken wordt gesproken, daarom de 'meest ongebruikelijke tekst in Handelingen en in het hele Nieuwe Testament'.¹ Uitleggers willen dan ook graag de geleerde apostel Paulus zo veel mogelijk distantiëren van dit vreemde genezingsfenomeen. Zo schrijft Ronald Williams dat dit zonder Paulus' medeweten gebeurde. De mensen die dit deden handelden dan in het geheim.² Theodor Zahn fantaseert dat familieleden van de zieken de doeken via Paulus' medewerkster Priscilla konden bemachtigen. Na de genezingen gaven ze de doeken dan weer netjes via Priscilla terug.³ Ook andere uitleggers gaan in zulke richtingen door te stellen dat niet Paulus maar anderen deze genezingen deden. Nu zegt Handelingen 19:12 inderdaad dat anderen met de doeken aan de haal gingen, maar hoe Paulus daarop reageert blijft onbekend. De schrijver van Handelingen classificeert de genezingen in elk geval positief met de buitengewone krachten die God door de handen van Paulus verrichtte (19:11).

Een naïef gebeuren?

Voor Frederick Foakes-Jackson getuigt dit fenomeen gewoon van de 'naïviteit van de vroege tijd'.⁴ Mensen geloofden toen in bijna alles en hadden nog niet het inzicht dat wij vandaag hebben. Ook Howard Marshall gaat die richting uit als hij vanuit dit voorval vaststelt dat 'God bij machte is zich soms te verlagen tot mensen die op zulk een absurde manier denken'.⁵ God verlaagde zich echter niet. Tegenover deze boude beweringen staat juist het getuigenis van het boek Handelingen, waarin opgemerkt wordt dat de genezingen door zweet- en gordeldoeken ook voor de toenmalige tijd een buitengewoon fenomeen waren. Het waren 'buitengewone

krachten' die God door Paulus volbracht (vs.11). In dit alles blijft het voor velen toch ongeloofwaardig te vernemen dat de apostel Paulus zich met dit soort zaken inliet. Historisch-kritische uitleggers zien het getuigenis van Handelingen hierover als bewijs voor het verschil dat zij opmerken tussen de echte apostel in de brieven en de fantasievolle legendarische apostel uit Handelingen. Van zulk een scheiding wil het Nieuwe Testament echter niets weten.

*De apostel bestrijdt
in volle kracht de
occulte wereld.
Hij wil Efeze overtuigen
van de waarheid van
Jezus Christus.*

Minder problemen hebben rooms-katholieke uitleggers met deze genezingspraktijk. Ze zien er een argument in voor het gebruik van relikwieën in de dienst voor God. Dat zorgt voor nog meer olie op het vuur van de uitleggers die in de protestantse traditie staan. Zo schrijft Johannes Calvijn in zijn commentaar:⁶ 'De papisten zijn stompzinnig als ze deze tekst gebruiken als basis voor relikwieën. Paulus stuurde toch niet zijn zweetdoeken om ze ter ere van Hem te aanbid-den of kussen?!' Ook Frederik Bruce benadrukt dit in zijn uitleg:⁷ 'De genezingskracht lag in het geloof van hen die ze gebruikten en niet in de kledingstukken.' De stap van het gebruik van de zweet- en gordeldoeken naar het gebruik van relikwieën in de eredienst, is inderdaad te groot. Terwijl relikwieën gewijde objecten zijn die door rooms-katholieken als verlossing brengend worden vereerd, krijgen de doeken van Paulus niet diezelfde betekenis. Zij brengen genezing,

maar blijven gelden als gewone en zelfs vuile objecten. Het worden geen gewijde objecten die de christenen in Efeze gaan vereren.

Sociaal-culturele achtergronden

Vanuit een sociaal-cultureel oogpunt is het gebruik van de zweetdoeken bij genezingen te verklaren als een bewuste keuze van Paulus' vrienden. De stad Efeze kenmerkt zich namelijk door een grote hang naar het magische. De apostel bestrijdt in volle kracht die occulte wereld. Hij wil Efeze overtuigen van de waarheid van Jezus Christus. God verlaagt zich daarom niet in Efeze. Hij verhoogt zichzelf juist in deze occulte stad door via dit soort dagelijkse attributen zijn grootheid te openbaren. In dat opzicht is het fascinerend te zien dat deze 'buitengewone' genezingspraktijk er niet voor zorgt dat Efeze nog verder afzakt in de wereld van het occultisme. De stad keert zich er juist vanaf! Door de gebeurtenissen met de zweet- en gordeldoeken en het voorval met de zeven joodse uitdrijvers (19:13-16), komen de inwoners van Efeze tot inkeer en verbranden zij hun eigen toverboeken (vs.19). Zij erkennen het verschil tussen de genezingen en bevrijdingen door Jezus Christus, via de zweetdoeken en schorten van Paulus, en hun eigen magische handelingen. Het gebruik van de doeken laat juist het absurde ervan zien. Waarom had de bevolking van Efeze zoveel geld geïnvesteerd in toverboeken en dure amuletten of heilige stenen, als zweetdoeken en werkschorten voldoende waren?

Reflecties voor de uitleg

Het is opmerkelijk dat zowel in de bijbeluitleg als in de thematische reflecties over genezing deze occulte achtergrond van de stad Efeze weinig in relatie wordt gebracht met de keuze van de discipelen om zweetdoeken te gebruiken. Een van de weinigen die deze parallel tussen Paulus en Efeze wel zien, zijn Arnold Clinton en Ajith Fernando. Clinton spreekt van een machtsstrijd in Efeze. Die strijd vindt plaats tussen Christus en de machten, die de menigte in slavernij houden. Dit verklaart ook waarom

Paulus in zijn latere brief aan Efeze uitvoerig ingaat op de strijd die de christen voert tegen de donkere machten (Ef. 6:10-20).⁸ Ook Richard Longenecker brengt de culturele achtergrond mee in het gesprek over de keuze om via zweetdoeken mensen te genezen en bevrijden:⁹ 'Het moet niet bevreemden als Paulus zijn publiek op hetzelfde niveau wil bereiken, wanneer hij hen het evangelie van Christus' verlossing wil verkondigen.' Longenecker ziet daarbij onvolgende dat het niveau van Paulus hoger ligt dan dat van het publiek. God verhoogt zich juist in Efeze door via de zweet- en gordeldoeken de magisch-occulte wereld te beschamen en er zijn grootheid te openbaren. Wat God door de apostel Petrus in het wettische Jeruzalem bewerkte door zijn schaduw, bewerkte Hij door Paulus en zijn medewerkers door de zweet- en gordeldoeken in het occulte Efeze. Beide steden hebben de totale bevrijding van Christus nodig.

Noten

1. Kenneth O. Gangel, '2. Petrus', in *Das Neue Testament. Erklärt und Ausgelegt*, Hrsg. John F. Walvoord und Roy B. Zuck, Bd. 5 (Holzgerlingen: Hänssler, 2000), 323.
2. Ronald R. Williams, *The Acts of the Apostles: Nothing Can Stop the Gospel*, *Torch Bible Commentaries* (London: SCM, 1953), 326-327.
3. Theodor Zahn, *Die Apostelgeschichte des Lucas: Zweite Hälfte, Kapitel 13-28* (Leipzig: Deichert, 1927), 681-682.
4. F.J. Foakes-Jackson, *The Acts of the Apostles, Moffatt New Testament Commentary* (New York: Harper, 1931), 179.
5. I.H. Marshall, *Acts*, *Tyndale New Testament Commentary* (Grand Rapids: Eerdmans, 1999), 310; Vgl. J.B. Polhill, *Acts*, *New American Commentary* 26 (Nashville: Broadman & Holman, 1992), 402; Williams, *The Acts of the Apostles*, 326-327.
6. John Calvin, *Commentary on the Acts of the Apostles*, ed. John King, *Calvin's Commentaries* (Bellingham: Logos, 2010).
7. Frederick F. Bruce, *The Book of Acts*, *New International Commentary on the New Testament* (Grand Rapids: Eerdmans, 1988), 410; Otto Bauernfeind, *Die Apostelgeschichte*, *Theologischer Handkommentar zum Neuen Testament* 5 (Leipzig: Deichert, 1939), 230.
8. Clinton E. Arnold, *Ephesians, Power and Magic: The Concept of Power in Ephesians in Light of Its Historical Setting*, *Society for New Testament Studies. Monograph Series* 63 (Cambridge: University, 1989), 345; Vgl. Ajith Fernando, *Acts*, *The NIV Application Commentary* (Grand Rapids: Zondervan, 1998), 515-516.
9. Richard N. Longenecker, 'Acts', in *Expositor's Bible Commentary*, ed. Frank E. Gaebelin, vol. 9 (Grand Rapids: Zondervan, 1981), 496.